

Den nyliberale vendingen

DEBATT | KULTURPOLITIKK

Camilla Knapstad, Glasskunstner - Daglig leder Galleri Knapstad

Kunstsiloens kunstneriske integritet har blitt utførlig diskutert i Kristiansand de siste ukene. Konfliktlinjene har på mange måter fulgt en klassisk bourdieusk fordeling av kunstfeltet, der «ren» kunstnerisk anerkjennelse og autonomi utgjør den legitime kapitalen på den ene siden, mens den «urene» siden også forholder seg til økonomisk kapital.

Den førstnevnte grupperingen frykter for kunstens integritet dersom kunstsiloen fortsetter i det de anser som en populistisk retning, som med tiden vil gi prosjektet preg av en fornøylespark. Den andre grupperingen ser ingen motsetning mellom kapital, søken mot nye publikumsgrupper og den kunstneriske integriteten. Så langt lite nytt, men noe har endret seg i den norske kulturpolitikken.

Den mest sentrale forandringen, handler om statens endrede syn på kunstens rolle i samfunnet. Den offentlige støtten har tidligere hatt som formål å sikre at man får en eksperimentell og utfordrende kunst og et mangfold av kulturuttrykk. Det har blitt ansett som uforenelig med kunstens autonomi å skaffe seg markedsinntekter og privat finansiering. Den nyliberale vendingen i den norske kulturpolitikken kommer med en ny logikk, der kunsten blir fri av å vende seg mot en markedsorientering og finansiering fra private aktører.

I perioden mellom 2005 og 2013 ble det en kraftig økning i kulturbudsjettet, men midlene gikk i hovedsak til kulturinstitusjoner og ikke til kunstnerstipender.

«*Kunstnerisk autonomi betyr ikke lenger frihet fra markedet.*»

Den politiske begrunnelsen for dette er at så lenge kunstnerbefolkningen øker, vil ikke stipender hjelpe. Det vil derimot en vending mot markedet gjøre. Den nyliberale kulturpolitikken flytter ansvaret for kunstnerpopulasjonen over på kunstnerne selv. Kunstnerisk autonomi betyr nå ikke en frihet fra markedet, slik kulturpolitikken var ment å fungere tidligere, men at man er avhengig av sin egen evne til å utnytte markedet. Økningene på kulturbudsjettet har gitt en massiv vekst i administrasjonen i de store kulturinstitusjonene – mange fine og trygge arbeidsplasser for økonomer, HR-medarbeidere og markedsførere. Men kunstnere, skuespillere og musikere blir innleid til kortere prosjekter og midlertidige kontrakter.

Det er litt pussig: at kunstnere anses å jobbe best, mest kreativt og dynamisk under sterkt press og usikre økonomiske forhold, mens administrative stillinger fungerer best når de er trygge og forutsigbare.

En annen endring, som også er drevet av staten, er tendensen til å se på kunst og kunstnere med et instrumentelt blikk. Statens mer instrumentelle tildeling av midler i det egalitære midtsjiktet i kunstfeltet tilfører kunsten politiske motiver og moralske føringer. Med innføringen av den kulturelle skolesekken og påfølgende stortingsmelding i 2002 befestes synet på kunsten som oppdragende og god, og man kan argumentere for at statens føringer endrer kunstnerens syn på sin rolle i samfunnet fra å være en som nettopp står utenfor det konforme og kan kritisere den store nasjonale enigheten, til å bli nettopp den gode moralske predikant. Kunstneren blir en sosialdemokratisk aktør i det godes tjeneste.

Administrerende direktør Reidar Fuglestad's grep for å øke publikumstallene for Kunstsiloen bør ses i en større sammenheng, og er i høy grad et resultat av en villet statlig kulturpolitikk der man har åpnet for private aktører og økt kommersialisering av kunstfeltet.